

LBRIS

We know
books

IONEL TEODOREANU

BAL MASCAT

Editura MondoRo
București, 2026

LBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Teodoreanu, Ionel

Bal mascat / Ionel Teodoreanu. - București :
MondoRo, 2025

ISBN 978-606-695-131-9

821.135.1

Coperta: Daniel Țuțunel

Distribuție:

mail: office@grammar.ro

www.grammar.ro

Text reproduș după *Opere alese*, vol IV. Editura Minerva, 1970.

**A fost păstrată forma ortografică
a manuscrisului original.**

*Marelui, lucidului și solitarului
meu prieten, domnului G. Ibrălleanu,
omagiul acestei răzvrătiri.*

IONEL TEODOREANU

PARTEA ÎNTÎIA

ANDI

NERVII FERMENTAU MAI DEMULT, OȚEȚIND TĂCERILE din compartimentul ocupat de familia Iustin Danielescu, dar abea în gara Iași se afirmară urzicători ca și tremurul burniței de toamnă rece, vizibil numai în dreptul becurilor electrice din fața gării. Ochelarii cu rame de aur ai doamnei Danielescu nu erau nici în tocul lor din sacoșă, nici în șanțurile fondante ale canapelei ceferiste, nici pe nas. Îi găsi Luchi – cu un zîmbet înregistrat tocmai de cine n-ar fi trebuit nici să-l zărească – spartî, după ce mama lui, într-un moment de nestăpînită exasperare, zvîrli pe asfaltul peronului numărul cu foi lucioase din *Illustration*, cetit în tren, și-n care-și lăsase ochelarii destinați numai lecturii, așa cum îi uita și la școală în catalog: doamna Danielescu era profesoară de igienă.

Trăsuri, de loc.

— Ioc! constată Luchi, cu gândul mai cu seamă la nevoia imperioasă de tutun și la vidul buzunarelor.

— Stil Agapia-maidan! înfieră Duduia sarcastic locuțiunea lui Luchi.

O clipă, Luchi șovăi: sperase, prin absurd, împrumutul salvator de la Duduia, căci Andi îi dăduse cu două zile înainte de plecare tot ce mai avea. Dar imediat își aminti că Duduia nu împrumută: „din principiu”, ci-că! Ca și cum zgîrcenia ar fi, pentru Duduia, un principiu. Și replica sună:

— Lasă, păpușică, mine mergem la cîntar!

Duduia se îngrășase. Nu mai încăpea în rochiile purtate la începutul verii.

— Îți interzic să mai vorbești cu mine, idiotule! Du-ți idiotia ta la cîntar.

— Stil Agapia-palace!

— Ah, vă rog, nu mai începeți! interveni doamna Danielescu.

Și către Luchi: Tu să taci, viperă!

Cu tot amendamentul „tu să taci” și inveciva satisfăcătoare „viperă”, acel „vă rog, nu mai începeți”, plural de la subiect pînă la predicat, plural compus din Duduia, domnișoară de optsprezece ani, studentă, și Luchi, licean de șaptesprezece ani, mucos, o mortifică pe Duduia. Singerară rănile proaspete. Nările-i vibrară. Cu coada ochiului privi spre Andi: „*Poseur!*” El nu se îngrășase la Agapia, cu toate că nu făcuse cură de slăbit. Și sentința „infectei englezoaice cu păr roș” îi sună parcă păstrată în bătăile inimii, așa cum o surprinsese noaptea la Agapia, cu necuviinciosul ei accent britanic în mirosul brazilor autohtoni:

— Aoh! Dudui e frumos... dac vret; Andi e fin, aoh alta rasa...

Privirile Duduiei vitriolară profilul dulce de subt pălăria cenușie cu boruri mici, plecate. Plecat și capul, plecate și genele. Și Duduia, și doamna Danielescu, și Luchi suportau umezeala și frigul nopții de toamnă cu viguroasa vitalitate a legumelor. Dar silueta lui Andi avea linia înclinării grațioase și triste pe care-o au cocorii zgribuliți într-un picior, cu ciocul subt aripă, cînd sunt ținuiți pe pămîntul ținuturilor reci, de toamne timpurii. Tăcea, cum tăcuse de la Pașcani pînă la Iași, – distrat? absorbit? distant? „Infect, articulă în gînd Duduia. Parcă vine de la Nisa, nu de la Agapia cu noi.”

În fața gării, în loc de trăsuri, un vid ieșan: era sîmbătă. Orașul întreg de altfel, cu luminile și clădirile lui, la acea oră vînată de toamnă, părea un loc viran acoperit, în loc de coji, galoși și finichele, cu stele și case lepădate la gunoi.

Doamna Beatrice Danielescu era președinta unei importante societăți de binefacere, în care calitate putea să dispuie după bunul plac de automobilul societății, dar domnul

Justin Danielescu, adversar și denunțator proverbial al tuturor abuzurilor aflate în Parlament, citit și prin presă, nu înțelegea să se folosească în văzul călătorilor și al personalului ceferist, el și copiii președintei, de vehiculul hărăzit exclusiv personalului superior al societății, în exercițiul funcțiunii.

— Luchi, unde-i tata?

— Predică.

O palmă răsună mat pe obrazul zîmbitor și prea colorat ca o palmă – cu mânuși de piele – să lase urme.

„Palmă morală, reflectă Luchi. Mama știe numai să piște “

— Marș după trăsură! Ai dat telegrama?

Luchi pomi în goană, făcîndu-se că n-aude întrebarea.

Deși călătorea oarecum incognito, barba de aur cu fire albe a domnului Danielescu fusese recunoscută la coborîrea din tren de mai multe persoane care nu se mulțumiră numai să salute pe „Domnul profesor”, ci se grăbiră să-l întâmpine, circumscriindu-l în grupul acela special care caracterizează apariția în societate a oamenilor iluștri, dîndu-le acestora semnificație de fințină publică și celor din jurul lor atitudini hipnotizate de coafe și căldări adunate la hazna.

După un sfert de oră – calculat de secundarul nervilor doamnei Danielescu – Luchi sosi vesel, fredonînd, cu două trăsuri scoase parcă delaolaltă cu birjari și cai dintr-o hală cu vechituri și vietăți împăiate.

Într-una se urcă părinții și Duduia, care-și repartiză posesiv cele șizeci și opt de kilograme în floare pe cîte-un genunchi al fiecărui părinte

— Și Andi unde stă? întrebă autoritar doamna Danielescu, gata să „repeadă” pe cineva.

— Eu merg pe jos

O! dorea din tot sufletul să rămîie numai cu nervii impersonali ai nopții de toamnă; să fie orfan, nu mult, de la gară pînă acasă. Să ajungă ud de ploaie, dar nu cu acea senzație de matasă zburliță de gheare de pisică, pe care i-o va lăsa tăcerea în patru din trăsură.

Așezîndu-se pe scăunăș, simți ostilitatea cotului Dudaiei, așezată prin ucaz matem alături de el. Și totuși, gestul de autoritară duioșie al mamei lui, care-i acoperi picioarele proiectate lateral în bătaia ploii, cu pelerina ei, îl făcu să regrete... Ce? Nu-i plăcea nici să-și mărturisească sieși, și chiar în clipele de renegare a gîndului iconoclast, că se simțea din nou intoxicat de viața de familie.

— Ce face Luchi? Unde-i Luchi?

— Vinee! vine și ordonanta cu furgonul de bagaje! izbucni din urmă glasul jovial, recapitulînd doamnei Danielescu zîmbetul care comentase ireverențios dezastrul ochelarilor și răspunsul „Predică”, iar Duduia, aluzia la îngrășare.

Pe capra „furgonului de bagaje”, întors cu fața la avutul familiei, conform prescripțiilor, cu un picior pe coșul cu dulceați în care, asasinate, două gavanoase cu dulceață de zmeură sîngerau cleios, Luchi se uita cu jînd la ceața tabagică a crîșmelor prin fața căroră trecea.

— Ia ascultă, amice, n-ai cîtiva lei mărunți, să-mi împrumuți pînă acasă?

Cu banii împrumutați de la birjar își cumpără un pachet de țigarete „Funcționar” – *Cordon bleu*, cum le numea Luchi –, oferî și birjarului o țigară, și în sfîrșit cu gura și nările pline de asprul și delicios puturosul fum – echivalent tabagic al brînzeturilor fermentate –, medită la „ce se va întîmpla”, considerînd problema numai din punct de vedere practic. Catastrofa era iminentă și de neînlăturat. Fusese însărcinat de mama lui, la Agapia, să plece cu bicicleta la Tîrgul-Neamț și să dea telegrama prin care familia își anunța sosirea acasă mamiței: mama doamnei Danielescu. Cu banii telegramei, adunați cu cei luați de la Andi, Luchi își plătise datoriile făcute la crîșmă și la sora Aglaia. „Sărac, dar demn” – asta era deviza lui Luchi.

Sora Aglaia...

I se lărgiră nările ca la mînji cînd vîntul le aduce miros de iarbă crudă.

„Tii, mare pacjavură!”

Crețuri de rîs îi fugiră din ochi de-a lungul obrajilor; și uifînd complet viitorul spre care îl duceau roțile trăsurii, mușcă din amintirea ca piersica a sorei Aglaia.

Între timp, trăsura ajunsese la poarta casei părintești.

Mai demult doamna Danielescu bănuia că nu-i lucru curat cu recipisa telegramei, pe care Luchi pretinsese c-o pierduse la întoarcerea de la Neamț. I-ar fi luat-o vîntul! Hm!

— Ce-ai făcut, ticălosule? N-ai dat-o!

— Nu.

— Unde-i depeșă?

— În buzunar.

Întinse manuscrisul telegramei spre a înlătura îndoiala doamnei Danielescu.

— Și banii?...

— Aveam datorii...

Răsună o palmă „morală”. Luchi clipi umed: oricum, în fața birjarilor!

Drama era generală și devenea complexă. Căruța cu lăzi, pornită de la Agapia de cu noapte, nu sosise. Asta însemna că moș Darîngă se îmbătase și că lăzile ori erau furate, ori înecate în Moldova umflată de ploi, „cu ticălosul de moșneag cu tot”.

Casa, cu toate ferestrele astupate cu hîrtie albastră prinsă cu piuneze, nu arăta nici un semn de viață. Ma-mița era cam surdă. La servitori, în schimb, o iluminăție de Zece mai. Dar acasă nu era decît Lina, care împreună cu un fruntaș de roșiori, îmbrăcată cu rochia de catifea violetă a Duduiei, la lumina becului de-o sută de lumini, luat din biroul domnului Danielescu, bea vin – furat desigur din pivniță – în paharele de cristal destinate numai musafirilor; descuiase așadar și bufetul!

Umbreluța doamnei Danielescu se frînse de spinarea Linei; Duduia tresări, căci spinarea Linei însemna rochia ei de catifea violetă.

„Phii, nostimă-i Lina! constată Luchi de la fereastra bucătăriei, privind trupul servitoarei, care dilata triumfal, la șolduri, pîntece și sîni, rochia colantă a Duduiei.

Andi intră în odaia lui, după o absență de două luni, ca într-o odaie de hotel, fîrîndu-și geamandanul plin de scrisorile nedescăcute de la Magda Boldur; îl lăsă lingă prag, încuie ușa, și fără să mai aprindă lampa se așeză pe marginea patului – somiera scîrții – și rămase așa, cu brațele pe genunchi, cu pardesiul pe el.

Schimbi de hotel, dar de casă părintească...

O muscă bizii metalic în cana de apă goală. Streșinele fîrîiau apos, dînd frigului din casă accent de ploaie ascultată în orașe necunoscute.

Apoi, de alături, din odaia lui Luchi, unde după vioiciunea mișcărilor se simțea că lumina-i aprinsă, porni un șuier argintiu, pe melodia *Hal, lelli-to, n deal la vie*, Luchi se dezbracă. Luchi avea șaptesprezece ani, dar zgomotele din odaia lui aveau paisprezece ani. Cădeau zgomotele ca nucile din nucii scuturați, începînd cu pocnetul ghetelor descălțate violent, și-atîta zarvă și bocăneală răsuna în încăperea de alături, că parcă Luchi nu era investmintat și cu tăcerea ștosei și a pînzei, ci numai cu ghetete din cap pînă-n picioare.

Odaia lui Andi, ca o amplificare a urechii lui, pîndi, cu mișcarea convulsivă a urechilor de iepure, în care-s și bătăile inimii.

Din copilărie, Andi fusese osîndit să supraviețuiască noaptea întregii case, devenind spionul odăilor de-alături tocmai în clipa de perfectă intimitate și abject adevăr a zgomotelor, vorbelor și tăcerilor din preajma somnului.

Dormise dintîi în ietacul părintesc, trecînd din leagăn într-un pătuc așezat la picioarele celor două paturi de nuc ale părinților, pînă la vîrsta de patru ani, adică pînă cînd venise pe lume Duduia.

Spaima apăruse într-o noapte a ultimului an petrecut în dormitorul părintesc. Asupra nopții, mama lui îi spunea o poveste scurtă, îl înfășa în oghial, și-n clipa când îl vedea cu ochii închiși, anunța cu glas tare pe domnul Danielescu, rămas în birou:

— Andi a adormit.

Andi nu dormea. Dar pe-atunci ceea ce se petrecea în mintea lui era cu totul neatîmat de ceea ce se întîmpla în jurul lui. Își spunea singur, în gînd, povești, nu cu vorbe, ci de-a dreptul cu icoane: *vedea* cu ochii închiși poveștile născocite de mintea lui. Și cînd din mintea lui începeau să răsară, ca dintr-o casă părăsită, icoane prea fioroase, o formulă magică mistuia totul: „Asta a spus-o Zmeul”. Adică tot ce se întîmplase sub pleoapele lui în acea viață tainică de oglindă a minții nu era în el *alevea*; dar în schimb *era* un Zmeu care-i șoptea la ureche povești înfricoșătoare. Și cînd Andi rostea formula „Asta a spus-o Zmeul”, Zmeul pleca de la urechea lui, și-n el nu mai era decît somnul.

Dar într-o noapte de furtună cu fulgere care zburau imens, iute și alb prin sufletul mic cu povești, Andi auzise zgomote *strălne* în ietacul părintesc: un fel de lătrat scurt și-nvălmășit, gemete gîfite și parcă și-un fel de grohăit. Ochii lui Andi se deschiseră cu fulgerile din povești asupra ietacului părintesc, și văzuse pe tatăl lui omorînd-o pe mama lui. El lătra, el grohăia și parcă mîncea din mama lui cu cumături înverșunate de mistreț.

La aceeași vîrstă, dacă s-ar fi întîmplat să vadă același spectacol Luchi, ar fi umplut casa de urlete.

Dar Andi, scuturat de friguri, cu dinții strînși, nu țipase. Rostise din nou formula magică: „Asta a spus-o Zmeul”. Și-ntr-adevăr, nu mult după aceea, auzise glasul mamei lui – vra să zică n-o mîncase – : „Trece-mi un pahar cu apă”.

Și nici atunci Andi nu voise să vadă născînd semn de întrebare de după: „Asta a spus-o Zmeul”. Apoi pătuclul lui fusese mutat în odaia de alături; în fostul lui leagăn din ietacul părintesc venise scîncetul și stridența de scripcă dezacordată a

Duduiei. Și ani de-a rîndul copilul cu insomnii din odaia de alături șoptise în miez de noapte: „Asta a spus-o Zmeul”, deși nici în povești nu mai crede, și nici în Moș Crăciun. Dar magica formulă a copilăriei, șoptită cu același fanatism, nu mai tăgăduia ceea ce se-nîmpla aievea în ietacul părintesc, ci judecățile, de pe atunci lucide, care se formau în mintea de copil.

La școala primară aflase din gura dascălului că tatăl lui e un „Apostol al neamului”. Pe stradă, cînd trecea de mîna cu tatăl lui, zeci de pălării se plecau adînc. La un Zece mai, din rîndurile școlarilor îl ascultase pe tatăl lui vorbind în Piața Unirii de pe sochul statuiei lui Cuza-vodă. Se acoperise piața de un zbor de aplauze, ca și cum vorbele oratorului ar fi prefăcut mîinile mulțimei în aripi; iar uralele dădeau văzduhului un vîjîit de fluviu. Mitropolitul Moldovei sărutase obrajii capului de zeu cu păr de aur care în gloria soarelui de primăvară vorbise oamenilor.

Așa era tot ce se întîmpla *ziua*. Din toate părțile numai stimă, laudă și venerație pentru tatăl lui. Chiar și sufletul *dîurn* al copilului împărtășa atitudinea celorlalți; îl admira și Andi pe tatăl lui, din gura căruia aflase „Povestea Neamului”. Căci domnul Iustin Danielescu era adversarul poveștilor cu feți-frumoși și cosinzene, care dau copiilor „o bolnăvicioasă nostalgie a irealului, distrugătoare a energiei sociale”.

De îndată ce Andi intrase la școala primară, domnul Danielescu începuse să schițeze verbal, pentru folosința delfinului său, o „poveste a Neamului”, care apoi devenise volumul cu același nume, vîndut în mii de exemplare, mai întîi în „Biblioteca Minerva”, apoi în „Biblioteca pentru toți”. Scopul acestui grup de „povești reale” era să dezvolte în copii, adică în „tinerele vlăstare ale neamului”, interesul pentru istoria națională și sentimentul mîndriei de-a face parte dintr-un „neam de eroi”, de unde necesara emulațiune.

Dar venea noaptea.

Nu ziua, noaptea Andi aflase printre altele fragmente din povestea neamului în faza ei actuală: amănunte intime și

picante despre capii țării, despre mitropoliți, miniștri și înalții dregători.

Din acea epocă începuse Andi să aibă uneori un surîs ciudat în colțul gurei. Zîmbet „de femeie care minte”, îl definise mai tîrziu o prietenă de-a lui Andi. Era ceva tulbure, echivoc în acest surîs care dădea o aplecare rușinată pleoapelor pe o privire nesigură și piezișă, în timp ce colțul drept al gurei se insinua ascuțit în lături, schimbînd întreaga expresie a obrazului. Surîsul acesta nu era un semn de veselie, provocat de ceva exterior: apărea, în dezacord cu **seriozitatea clipei**, izolîndu-l pe Andi de o atmosferă generală, și prin aceasta surîsul apărea ca o contrazicere jignitoare. Mai tîrziu cunoscuse oameni – mai ales femei – care nu-l puteau suferi, din pricina surîsului involuntar care nu era nici ironie, nici sarcasm, nici dispreț, cum socoteau unii.

La treisprezece ani, doamna Danielescu îi propusese o odaie numai pentru el, odaie de băiat mare, mai îndepărtată de ietacul părintesc, urmînd ca în vechea odaie să locuiască Duduia.

Să afle și Duduia? Nu! Se împotrivise, cu o dulceață la care mama lui nu putea rezista. Și tot el continuase să fie sacul de rufe negre al istoriei contemporane a neamului, precum și al ietacului părintesc.

Apoi, văduvă, venise mamița să locuiască în casa ginereului. Și Andi devenise vecinul acestei odăi. Șerban Lateș, tatăl doamnei Danielescu, fusese avocat celebru al Baroului ieșan. Cîștiga „tot ce vroia”. În schimb, pînă în clipa morții își pierduse nopțile la joc de cărți, cu sticlele de șampanie și ceștile de cafea neagră pe masa verde. De la el, se vede, moștenise doamna Danielescu acea crispă a degetelor și-acele gesturi violente, rapace, care dădeau mîinilor ei o fizionomie și un ritm caracteristic mai ales mîinilor blestemate să ardă pe rugul cartofor al maselor verzi.

Doamna Danielescu se aștepta să moștenească la moartea tatălui ei o avere importantă. O moștenise numai pe mamița, văduvă cu casa, via și trăsura vîndute de creditori.

Pe cînd trăia Șerban Lateș, mamița era Moș Crăciunul săptămînal al nepoților ei. Venea în fiecare sîmbătă, în trăsură de casă, – mărunțică, uscată, modestă și sperioasă ca șoarecii, mergînd mereu pe lingă pereți, niciodată prin mijlocul casei, temîndu-se de musafiri și de orișice figuri cu care nu era de mult familiarizată. Cînd întindea mîna cuiva să i-o sărute, abea atinsă de sărulară respectuoasă, mîna fugea îndărăt, parcă arsă, și trupul mamiței avea o înflorare de porțelan cînd casa-i zguduia de trecerea unui camion.

Vorbea foarte puțin, cu ochii plecați în jos, sfioasă ca fetele crescute la maici. În schimb, dezmierda cu mișcări drăgălașe de veveșă capul copiilor mici, umplîndu-i de daruri scumpe. Șocolățile căpătate de la mamița erau grase, amărui și cu delicat parfum de vanilie sau de coajă de portocale. Drajelele aduse de mamița nu erau făinoase și grosolan fardate, ci învăluite în zmațul cel mai fin al zahărului, cu ten de flori de piersic și migdal. Iar hainele dăruite de mamița erau afît de elegante, încît ședeau mai mult în dulapul doamnei Danielescu.

Cînd mergeau la masă în casa bunicilor, mamița îi lăsa să-și comande singuri mîncărurile și dulciurile preferate, astfel că nepoții mîncau acolo numai ce doreau. Erau **stăpîni**. Dacă spărgeau vreun porțelan de preț, sau o oglindă, mamița nu le spunea nimic, ba dimpotrivă, c-un aer rușinat de fetiță constrînsă să vorbească, spunea cu precipitarea timizilor:

— Nu-i nimica, drăguță. Lasă-lasă, nu mai pînge. Spune, ce să-ți dea bunica?

O singură restricție. Mamița avea o odaie numită „salonul păpușelor”, în care adunase vreo treizeci de păpuși, unele de loc din legendarul Nürenberg, altele aduse din aristocrația vitrinelor Parisului, altele cumpărate la voia întîmplării. Acolo copiii n-aveau voie să intre.

Auzise odată Andi, tot în ietacul părintesc, de „nebulia mamiței”, care plătise o sumă fabuloasă pentru un cufăr-dormitor anume comandat pentru păpușele ei, ca să poată călători cu ele. Văduvă și săracă, mamița venise în casa